

A punk a lelkem hangja

Szenvedély. Rajongás és művészet

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2016. IV. 16. – VI. 26.

MULADI BRIGITTA

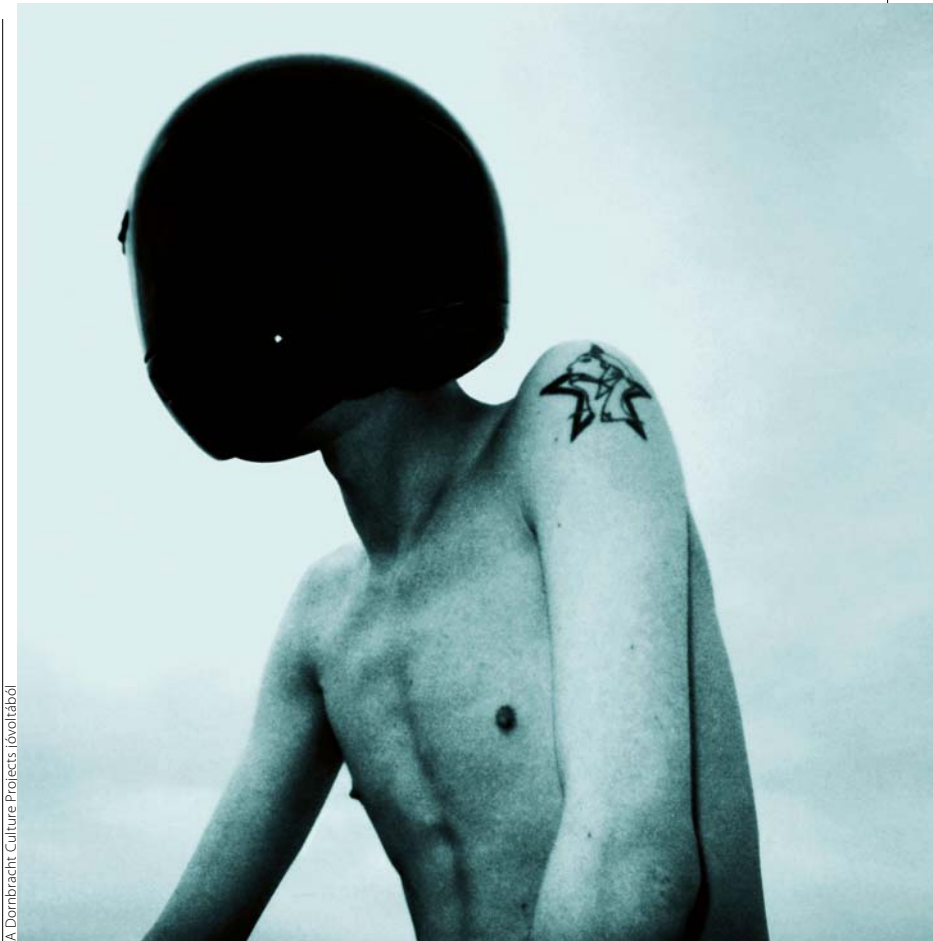
A Ludwig Múzeum és a Künstlerhaus Bethanien Berlin közös projektje a 60-as évek utáni évtizedek kissé elapadott zenei világának izgalmas hátterét térképezi fel. Kutatja az általánostól eltérőt, keresztmetszetet rajzol fel a kommersziális sztárgyár mögött rejtőzködő alternatív könnyűzene-kultúráról, illetve a mainstream zenék iránti rajongásukat szinte művészi szintre emelő tömegek viselkedéséről és annak megjelenéséről a művészi produktumokban.

A vizuális és zenei ereklyéket, képzőművészeti és hangzó műveket felsorakoztató hatalmas anyag a popzene utóbbi harminc-negyven évének a hippimozgalmak hiteltelenné, a heavy metal populárisává válása, az underground lecsengése, a punk kifulladásá utáni kevéssé heroikus korszakát ragadja meg. A társadalomkritikus zenei irányzatok (az itt meg sem jelenő) rapkultúrában éledtek újjá amellet, hogy a trash metal zenekarok dalai az elrettentő kultikus hörgésből idővel elmozdultak a társadalmi problémákat taglaló szövegek felé. Az alternatív-kísérletező rockzene hiteles maradványai inkább a képzőművészek körében maradtak fenn, sorra alakultak – vállalt amatőrizmussal – a profi, de lélektelen sztárgyárnak torz tükröt mutató performansz-zenekarok.

Ebben a megváltozott zenefogyasztási gyakorlatban, amikor a lemezadások leapadtak, a személyes kontaktuseremtés és „élménycsere” vágya az „analóg nyomhagyás” helyett a médiába és a közösségi oldalakra tevődött át – a kiállítás már történelemnek hat.

Ha a saját „music fan” emlékirataimat kellene megírnom az elmúlt évtizedekből, akkori naplóm első lapján a gimis idők Led Zeppelin–Black Sabbath–Emerson Lake and Palmer–Pink Floyd négyesfogata, a Sex Pistols vagy Frank Zappa (már ami a lemezgyűjtő haveroktól eljutott hozzám) szerepelne, vagy a mozis, televíziós és a popkultúrából ismert Kraftwerk, az Űvegtrőők, a B52, az ifiparkok és -klubok élő rockzenéje a Bizottsággal és a Vágtázó Halottkémekkel. A mai ízlésem már leragad az elektro swing és a trip hop, break beat formációknál.

A kiállítás anyaga azonban cseppet sem elbájoló délutáni lounge-hangulatot áraszt, vagy a „tecnoflow” egykori ébredését ragadja meg, s nem is a 80-as évek

A Dornbracht Culture Projects ióváltából

mindent elárasztó diszkólázát göngyölíti fel. Túlnyomórészt a feltűnére vágó, kötekedő, agresszív hangzású, társadalombíráló – de olykor még az időszerű társadalmi elvárásokat is beépítő – punk extra leágazásait, mint pl. az alkoholt, a drogokat és a szex mindenhatóságát elutasító straight edge hardcore vagy a klasszikus rock és a heavy metal különböző formáit, a horrorszitikus trash metalt, a death és a black metalt, annak a divatban, az öltözködésben, a tetoválási lázban megnyilvánuló feltűnő jeleit, vagy a periférikusan létező, folyamatosan megújuló, különbözőzni vágó, vállaltan amatőr performanszbandák groteszk világát villantja fel.

A berlini Bethanien mint nemzetközi rezidenciaközpont az ott alkotó és kiállító művészek munkáiból válogatott. Persze nagyobb arányban szerepelnek számunkra újdonságként ható német művészek, de a gyakran Berlinben alkotó magyarok közül *Németh Hajnal* és *Horváth Tibor* műveivel is találkozhatunk. Sőt számos olyan világsztár munkáit is láthatjuk, akiket biennálékról, nemzetközi kiállításokról ismerünk, ilyen például *Jeremy Deller*, *Candice Breitz* vagy az *Irwin csoport*.

RAF SIMONS:

Elszigetelt hősök 1. (Robbie), 2000, fekete-fehér fénykép, műanyag, 100x100 cm

A művész, a Vitamin Creative Space, Guangzhou és Carlier I Gebäude, Berlin jóvoltából

MING WONG:

Apokaliptikus pop idol, 2015, vegyes anyagokból készített installáció

A bemutatott alkotók nagy része az 50-es, 60-as években született generáció tagja, maga is zeneértő és -gyártó, a művek egyrészt videoklipek, másrészt a zenéhez pro és kontra – a rajongói magatartás és a kritikai szemlélet felől – közelítenek, így több nagy csoportra oszthatók: az egyikbe a videók, hangzóanyagok, saját zenék, átdolgozások, a másik csoportba a rajongói magatartás megnyilvánulásai, vizuális művek, plakátok, lemezborítók és zenei feldolgozások, életművek bemutatásai tartoznak, a harmadikba pedig a

művész és a zene kapcsolatáról szóló művek, amelyek gyakran kritikai tartalmúak. Örömmel fedeztem fel például a Tödliche Doris punkénekesnőjének alakját, akit egykor láttam színpadon Jörg Buttgereit munkájában.

Még *Pipilotti Rist* is, akinek ma andalító pszeudoszenzimentális, hatalmas, egészszermes vetítéseit ismerjük inkább, egy meglehetősen fűlsértő videoprodukción mutat be, John Lennonnak egyik Yoko Onóhoz írt, agyon-

játszott, csöpögős szerelmi vallomásának feldolgozását. A politikai korrektség jegyében felbukkan egy-egy feminista szösszenet is, például *Julie Herbster* egy női bestseller regény átírata, amelyben a rockzenének is helyet ad a főzés mellett a konyhában.

Több szál egyesül *Heiner Mühlenbrock*nak a *Nick Cave. The Last Birthday Party* című 1983-as videójában. De nemcsak Nick Cave legendájába tekinthetünk bele, aki a 70-es évek végén a The Birthday Party énekes volt, hanem a híres berlini Potsdamer Platzon működött Hansa-stúdióba is, ahol a filmet forgatták. Itt írta meg David Bowie falra néző lakásában a *Heroes* című számot. Az itt készült felvétel után Nick Cave már a The Bad Seedszel koncertezett. A videó ma már nem meglepő, de akkoriban annak számított. Jean-Luc Godard mutatott be először zenei stúdiómunkát – a Rolling Stones tagjait munka közben – a *One plus One* című filmjében, s ezt tekintette előképnek Mühlenbrock.

Jeremy Deller, aki 2015-ben a Velencei Biennálén a 19. századi brit gyárak hangját szólaltatta meg egy általa megépített zenegép lemezeiről, most a Nick Abrahamsszal együtt forgatott, a Depeche Mode rajongói klubjairól készített egyórás filmjét hozta el, amely ezen a kiállításon debütál. A Depeche Mode a 80-as évek „kultzenekara” volt. A szintipop banda hazánkban hatalmas népszerűségnek örvend ma is, de Oroszországban szinte a Beatles 60-as évekbeli sikerét ismételte meg. A szerzőpáros elutazott Mexikóba, az Egyesült Államokba, Németországba, Romániába, Brazíliába és Kanadába is, hogy találkozzon a lelkes fanklubok tagjaival. A kiállítás egyik pikantériája, hogy a Burmeister-gyűjteményből elhozták az NDK-ban nyomott Broken Frame- és a Construction Time Again-albumok lemezborítóit, amelyeken „a Depeche Mode együttes olyan jeleket és szimbólumokat használt, melyek a korai

CANDICE BREITZ:

Marilyn Manson-emlékmű, 2007, digitális C-print, diasec, 180x463,5 cm

50-es, 60-as évek szocialista realizmusának művészetére támaszkodtak. (...) Az NDK-s rajongók számára világos volt, hogy a Depeche Mode ezzel nem a sztálinista művészet iránti szimpátiáját akarta kifejezésre juttatni, hanem egy pop art technikát alkalmazott: az új kontextusban a szimbólumok elveszítették ideológiai súlyukat, és elsődlegesen a Depeche Mode szimbólumaivá lettek. (...) Amikor 1987-ben a Music For The Masses borítóján felbukkant a jellegzetes propaganda-hangszóró, amely feltűnt a Strangelove videójában is, a helyi rajongók ezt újfent az NDK valóságára való utalásként értelmezték. Ennek következtében a Depeche Mode rajongói gyárakból, pályaudvarokról kezdték lopni a hangszórókat, amelyek aztán élénk narancsvörösre festve tűntek fel rengeteg tini szobájában. 1988-ban Lipcsében az állambiztonság nyomozást indított egy ilyen lopás ügyében, mivel határtalan üldözési mániájuk elhitette velük, hogy államellenes propaganda nyomára bukkantak. Szerencsére az »elkövetőket« nem találták meg.” (Idézet a falszövegéből.)

Az Irwin, a legendás szlovén „művészkollektíva” tagjai Laibach néven vérprofi experimentális dark wave zenekart működtettek, amely többek között agyonjátszott popdalokat (pl. Life is life, Opus) alakított át wagneri nagyoperákkal vetekedő pátoszú, a mindenkori dikta-túrák hősi ellenállási zenedarabjaivá. A kiállításon most egy kisméretű önmanifesztáló táblakép képviseli a Laibachot, ironikusan a Beatles slágerének címével, a Let it be felirattal ellátva.

A művész ióvólából

PABLO GARBER:
A Ponete Un Disco / Próbálj fel
egy lemezt! című sorozatból,
2012, színes fotó

Feltűnnek olyan világsztárok is, mint Raymond Pettibon, a meghök-
kentően szurreális, az erőszaktól és a szexualitástól túlfűtött grafi-
káiról, lemezborítóról híres punkrajongó és zenész, aki a Black Flag
basszusgitárosaként a banda egykori logóját tervezte, vagy George
Condo a lemezborítóival, többek között egy betiltott blaszfémikus
Kanye West-album tervezetével.

Candice Breit a tőle megszokott tüélességgel most is rajongói
táborokat megörökítő tablókat fotózott. Az *Anyák és Apák* (2005)
című videosorozattal a Velencei Biennialén berobbant, Berlinben élő
dél-afrikai művész nő készítette filmet John Lennon-rajongókról is,
sőt portrészorozatot Madonnáról, Michael Jacksonról, de a mostani
kiállításon szereplő fotói közül a *Marilyn Manson Monument* – ha
már rajongásról van szó – nálam elvitte a pálmát.

A White Cube, London és a Kaufmann Repetto, Milánó ióvólából